

Téma:

**SZAKPOLITIKAI TANULMÁNY
KKV-FEJLESZTÉS**

Időszak:

2014. január

Dátum:

2014. január 15.

Az anyag az NFM_SZERZ/378/1 (2012) számú
szerződés teljesítésére készült

Tartalom

Vezetői összefoglaló.....	2
I. A KKV szektor általános jellemzése.....	5
1.1 Vállalati konjunktúra indexek	5
1.2 Felmérés a KKV-k helyzetéről	6
1.3 Megháromszorozódott a felfüggesztett adószámok száma.....	7
II. Elemzés	10
2.1 Cosme program: a KKV-k versenyképességének növelése.....	10
2.2 A kormányzati ciklus KKV politikájának értékelése.....	14
2.2.1 Az értékelés módszertani alapja.....	14
2.2.2 Finanszírozáshoz való hozzáférés	16

Vezetői összefoglaló

Az Európai Bizottság egységes módszertana alapján végzett rendszeres kérdőíves felmérések szerint a vállalkozások bizalmi indexe folyamatosan javult 2013-ban az Európai Unióban és Magyarországon is. Az építőiparban, kiskereskedelemben és feldolgozóiparban is emelkedett a bizalmi indexek értéke. Magyarországon a kiskereskedelmi és feldolgozóipari vállalkozások várakozásait mérő index pozitív tartományba került 2013 végén.

Novemberben nagy mintás (6300 vállalkozás) kérdőíves felmérést végzett a Vállalkozók Országos Szövetsége. Az érdekképviselő a KKV-k helyzetét részletesebben feltáró elemzés összeállítására vállalkozik. Az első körben nyilvánosságra hozott elemzés egy rendkívül szűk körű helyzetelemzésnek tekinthető (összesen hét kérdésből álló kérdőív), nehéz azokat korábbi felmérésekhez vagy nemzetközi adatokhoz viszonyítani. Érdemesnek tartjuk ugyanakkor kiemelni a VOSZ helyzetelemzéséből, hogy a vállalkozások egyre nagyobb hányada él az internetes, online értékesítés lehetőségével, de mindezek mellett a marketing eszközök használatában még mindig a kevésbé „innovatív” szórólapozás vezet. A piaci kereslet alacsony szintjét – ugyanebben a felmérésben - legnagyobb kihívásként kezelő vállalkozások tehát belső problémákkal is szembe kell, hogy nézzenek. Ahogy a GfK Hungária 2013. szeptemberi felméréséből kiderült, hogy a vállalkozások alig rendelkeznek megalapozott, folyamatosan frissített üzleti tervekkel¹, úgy a fent hivatkozott felmérés is a vállalkozások felkészületlenségére utal. A KKV szektornak nyújtott tanácsadásnak helyet kell biztosítani a fejlesztéspolitikában.

Januárban több helyen idézték a feketelista.hu közleményét, amely szerint 2013-ban megháromszorozódott a felfüggesztett adószámok száma. A 2006-ban bevezetett szabályozás szerint ugyanakkor az adóhatóság már évek óta él az adószám felfüggesztésének lehetőségével, hogy kiszűrje a nem működő vállalkozásokat. A rendelkezés az évek alatt folyamatosan szigorodott, 2011-ben felfüggesztették fel a legtöbb adószámot (a 2013-as érték több mint négyszeresét). A szabályozás 2012-ben is változott, amivel magyarázható az előző évhez viszonyított növekedés. Az adószám felfüggesztésének és törlésének lehetősége hatékony eszköz az adóhatóság kezében a nem működő vállalkozások kiszűrésére.

Az Európai Unió kiemelten kezeli a KKV-k fejlesztését. A tagállamokon keresztül elosztott források (Strukturális és Kohéziós Alapok) mellett a Bizottság közvetlen eszközökkel is támogatja a KKV-kat. A 2007-2013-as időszakban futó CIP-et (Competitiveness and Innovation Programme) 2014-től a Cosme (Competitiveness of enterprises and SMEs) váltja fel. Ezek olyan források, amelyek kezeléséről közvetlenül Brüsszel dönt és nincsenek előzetes tagállami allokációk.

A legnagyobb változás, hogy míg a korábbi hét éves időszakban a CIP program tartalmazott innovációs elemeket is, addig az új ciklusban az innovációs és kutatás-fejlesztési programokat

¹ Részletesen lásd a 2013. októberi KKV jelentésben.

(korábbi FP7) egy ernyő alatt fogták össze (Horizon2020), míg a Cosme kizárólag KKV-k fejlesztésére ad uniós forrást.

Az elérhető források legnagyobb szeletét (60%) a finanszírozási forrásokhoz elérhetőségének javítása teszi ki (kockázati tőke programok, kedvezményes hitelek). Ezt követi a piacokhoz való hozzáférés segítése, a versenyképesség javítását szolgáló előkészítő tevékenységek támogatása, valamint a vállalkozói kedv ösztönzése. A korábbi hét éves időszakhoz képest nőtt a pénzügyi eszközök kerete, azaz a visszatérítendő támogatások nagyobb szeletét adják a programnak, mint korábban. A strukturális alapokból 2014-20-ban finanszírozandó gazdaságfejlesztési operatív program (GINOP) aktuális változatából hiányzik a Cosme programhoz való igazodás bemutatása, ugyanakkor megemlítendő, hogy az operatív program aktuális változata jelentős átfedésben van a Cosme beavatkozási területeivel.

A kormányzati ciklus elmúlt négy éve alatt bekövetkezett változásokat az Európai Unió Kisvállalkozási intézkedéscsomagjának tíz pontja és a Nemzeti Együttműködés Programja szerint tartjuk célszerűnek strukturálni. A két dokumentum alapján három területet határoztunk meg, amelyekkel az elkövetkező hónapokban részletesebben foglalkozunk: finanszírozáshoz való hozzájutás, szabályozási kérdések, valamint a piac-szerzés és növekedés egyéb direkt eszközei.

A finanszírozási forrásokhoz való hozzáférés a gazdasági válságot követően jelentősen romlott. A KKV-k hitelállománya visszaesett, a beruházások meredeken csökkentek. A finanszírozási források szűkülését a pénzügyi közvetítő rendszer – pénzügyi válságot követően megugró – kockázatminimalizáló magatartása magyarázza. A KKV-k által kínált termékek és szolgáltatások iránti kereslet visszaesésével ugyanakkor a hitelkereslet is mérséklődött. Kérdőíves felmérések alapján a vállalkozások elsősorban a kiszámíthatatlanságot jelölték meg a beruházási döntések elhalasztásának magyarázataként.

Az uniós források „felpörgetése” mellett a Növekedési Hitelprogram hozott jelentősebb változást kínálati oldalon. A program nyomán számottevően nőtt a vállalati hitelállomány, de a hitelek kiváltása – az első körben – még meghaladta az új hitelek arányát. A beruházási adatokban még nem jelent meg az intézkedés hatása.

A program kapcsán fontosnak tartjuk felhívni a figyelmet egy finanszírozási térkép elkészítésére. Szükség van egy olyan forrástérképre, ami nem csak a vállalkozások számára ad tájékoztatást a szóba jöhető külső forrásokról egy könnyen kezelhető internetes felületen, hanem a KKV-fejlesztést koordináló intézményeknek is átfogó képet ad a párhuzamosan futó programokról. Ezzel elkerülhetők az átfedések és növelhető a programok eredményessége.

Összefoglalva elmondható, hogy a pénzügyi válság elmélyítette a KKV-k külső forrás-bevonásában korábban is fellelhető problémákat, illetve újakkal gazdagította. A Növekedési Hitelprogram egyértelmű eredménye, hogy nőtt a vállalati hitelállomány.

A jövőben három területen szükséges további beavatkozás. Forrástérkép elkészítése elengedhetetlenül fontos a szerteágazó finanszírozási lehetőség koordinációs szintű áttekintéséhez. Másrészt a piaci pénzügyi közvetítő rendszer motivációs tényezőinek és

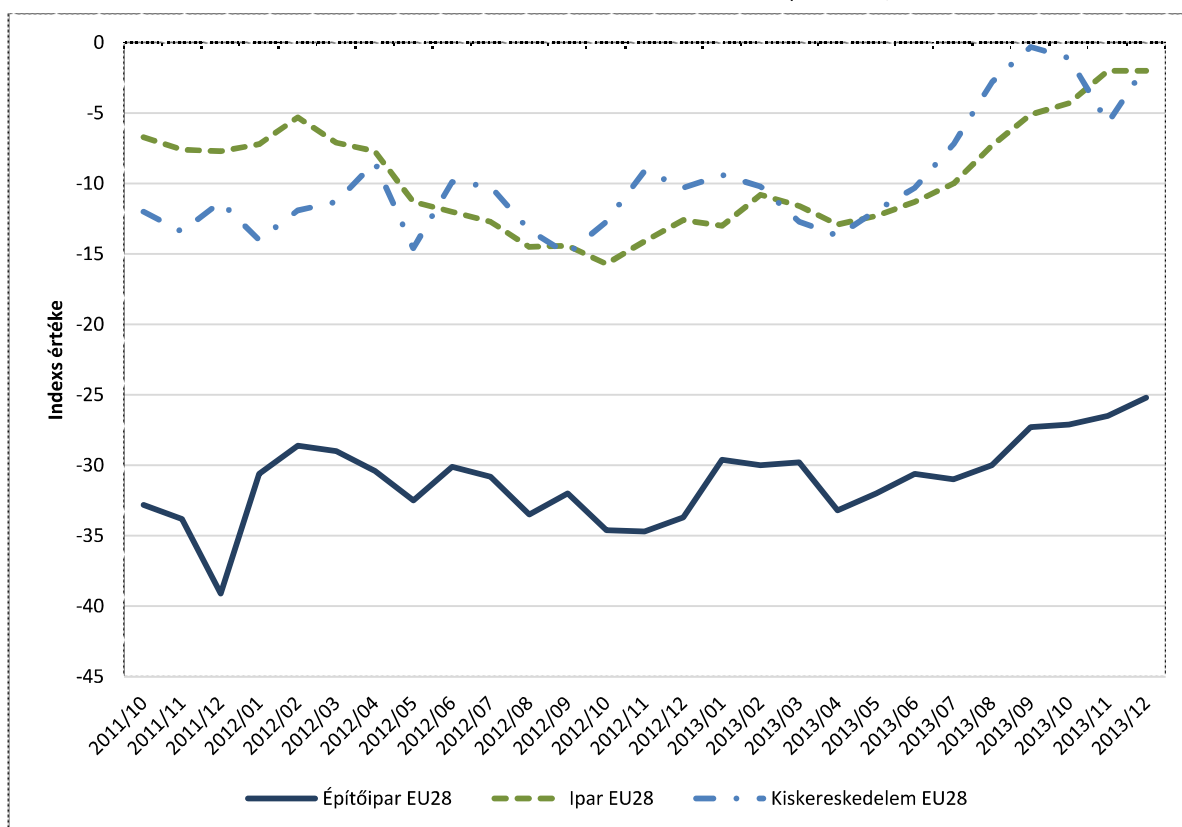
kockázatkezelési mechanizmusainak pontosabb feltérképezésére van ahhoz szükség, hogy azok hatékonyan tudjanak részt venni a visszatérítendő uniós források felhasználásában. Végül továbbra is fontos a KKV szektor tanácsadói támogatásának kiépítése, amivel sikeresen tudnak külső forrást bevonni.

I. A KKV szektor általános jellemzése

1.1 Vállalati konjunktúra indexek

Az Európai Unió tagországaiban, a vállalkozások körében végzett bizalmi felmérések szerint 2013-ban a várakozások egyértelmű emelkedése volt megfigyelhető. 2013 második negyedétől minden szektorban javult a bizalmi index értéke. A feldolgozóipari és kiskereskedelmi cégek indexe az év végére megközelítette a skála pozitív tartományát. Ezzel párhuzamosan az európai építőipari cégek is egyre bizakodóbbak.

1. ÁBRA: BIZALMI INDEXEK ALAKULÁSA AZ EU28 ORSZÁGOKBAN (MÉRLEG, SZEZONÁLISAN KIIGAZÍTVA)

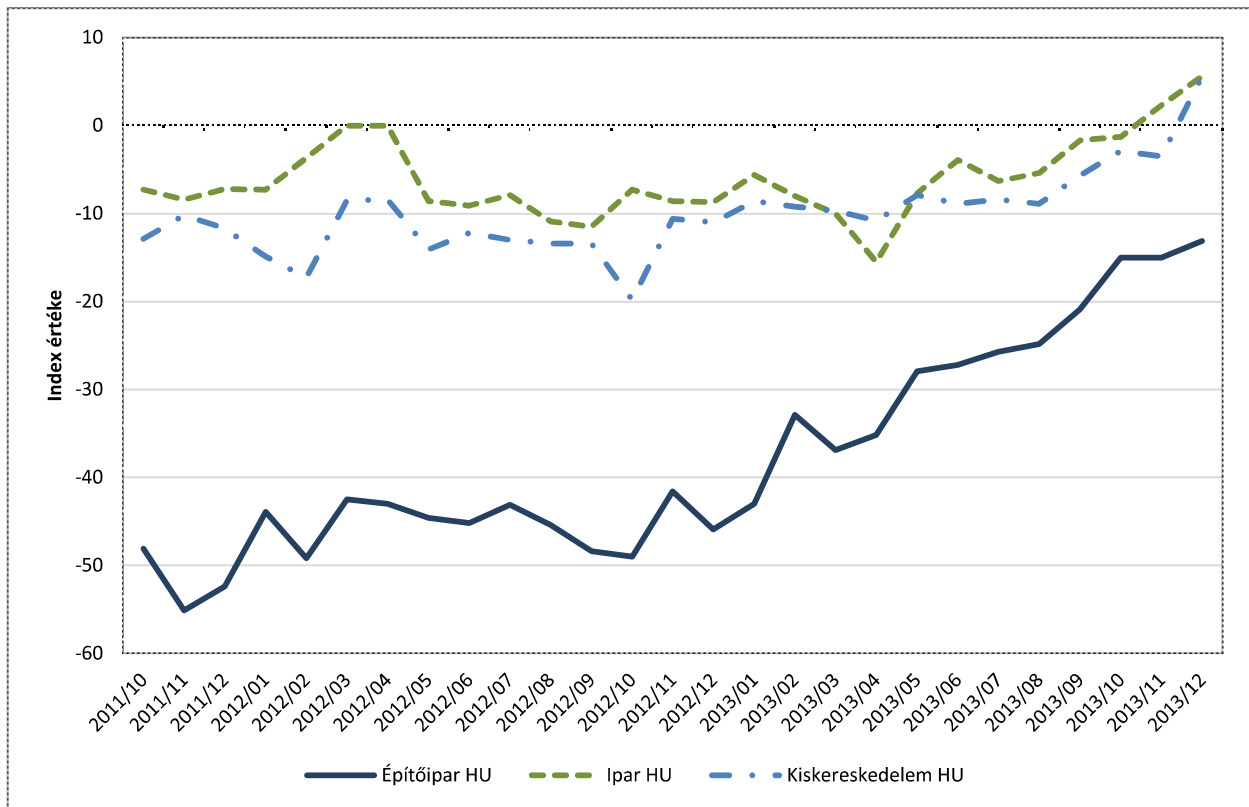

Forrás: Eurostat,

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=teibs020&plugin=1>

Magyarországon hasonló javulást tükröztek a kérdőíves felmérések. Mindhárom szektorban emelkedett a bizalmi index értéke, a feldolgozóipari és kiskereskedelmi cégek várakozásait mérő mutató pedig már a pozitív tartományban van. Az építőipari cégek bizalmi index elmarad a többi szektorétól, de markáns javulás tapasztalhattunk 2013-ban.

2. ÁBRA: BIZALMI INDEXEK ALAKULÁSA MAGYARORSZÁGON (MÉRLEG, SZEZONÁLISAN KIIGAZÍTVA)

Forrás: Eurostat,

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=teibs020&plugin=1>

1.2 Felmérés a KKV-k helyzetéről

2013 novemberében online kérdőíves felmérést végzett a Vállalkozók Országos Szövetsége a kis- és középvállalatok körében.² A tervek szerint a kérdőívezés a kutatás első része volt, a jövőben további kérdésekkel keresik meg a vállalkozásokat, hogy azok helyzetéről átfogó képet kapjanak.

Az első felmérésben az alábbi kérdéseket tették fel a vállalkozóknak:

- jó lehetőség-e ma Magyarországon vállalkozni;
- hogy alakult a cég árbevétele;
- mik a vállalkozás életében a legnagyobb kihívások/célok;
- értékesítenek-e interneten;
- milyen marketing eszközöket használnak;
- közös beszerzések lehetősége.

Vállalkozni jó lehetőség: a válaszadók 51,16 százaléka szerint jó lehetőség Magyarországon vállalkozni. Ez a mutató önmagában keveset mond el a vállalkozások helyzetéről. A 2013. szeptemberi KKV jelentésben viszont részletesen bemutattuk a GEM és az Eurobarometer

² <https://uzletiklinika.hu/vallalkozaskutatas>

vonatkozó felméréseit. Az eredmények szerint a vállalkozások társadalmi megítélése uniós összehasonlításban a középmezőnyben helyezkedik el, bár néhány részindexekben (mint például a vállalkozókra irányuló pozitív médiafigyelem) rendkívül rosszak az eredményeink. A VOSZ fenti adatsora talán a GEM 2009-es felmérésével vethető össze, amelyben a válaszadó vállalkozások 41 százaléka gondolta úgy, hogy egy vállalkozás indítása jó karrier-lehetőségnek tekinthető.

Cég árbevétele: A válaszadók 36,7 százalékánál csökkent, 36,1 százalékánál stagnált, 27,2 százalékánál pedig növekedett az árbevétel „az elmúlt évekhez képest”.³ A társasági adóbevallás adatai szerint a válságot követően, 2008 és 2010 között reál értéken minden méretkategóriában csökkent az árbevétel. A javulás 2011-et követően figyelhető meg.

Legnagyobb kihívások: A megkérdezettek 66,3 százaléka több vevőt szeretne, 32,7 százaléka a költségeket csökkentené, 29,6 százaléka szervezetfejlesztést tervez, 24,8 százaléka emelné az árakat, 20,5 százalékának fő feladat a munkatársak motiválása, 20,1 százalék pedig új munkatársat szeretne felvenni. A válasz-lehetőségek nagyon szerteágazóak, nehéz azokhoz összehasonlítási alapot találni. A kereslet szűkösségének elsőként történő említése ugyanakkor nem meglepő, hasonló felmérésekben elsőik között szokták említeni a vállalkozások.

Értékesítés interneten: 47,4 százalék nem értékesít, 34,8 százalék igen, 17,8 százalék pedig nem értékesít, csak tájékoztatást ad internetes oldalán. Összehasonlításként a Századvég Gazdaságkutató Zrt. KKV Stratégia számára készített kérdőíves felmérésében egy évvel korábban még a vállalkozások 12,8 százaléka mondta azt, hogy online értékesít. Bár a két felmérés módszertana, a VOSZ-os lekérdezés pontos paramétereinek hiányában nehezen összevethető, de a tendenciát jól jelzi, hogy a vállalkozások egyre szélesebb köre próbál élni az internet nyújtotta lehetőségekkel.

Marketing eszközök használata: 44,9 százalékuk szórólapot használ, 36,1 százalékuk újságokban hirdet, 30,3 százalékuk rendezvényeket szervez a célpiac számára, 28,8 százalékuk prospektusokkal kampányol, 28,4 százalékuk használja a kreatív DM megoldásokat, 5,8 százalékuk pedig óriásplakátokon hirdet. A felmérés nem teljeskörűen veszi figyelembe a lehetséges eszközöket (pl. online marketing hiányzik), de meglepő a szórólapok magas aránya.

Közös beszerzések: 13,3 százalék tervezi, hogy csatlakozik valamilyen szervezethez, amellyel tovább csökkentheti a költségeit, 28,3 százalék ezt egyáltalán nem tervezi. A válaszadók 3,4 százaléka már most tagja a VOSZ-BESZ Zrt-nek (mivel feltehetően a VOSZ címlistájára küldték ki a kérdőíveket, a tagság aránya felülreprezentált). A megkeresett vállalkozások 51,9 százaléka válaszolta, hogy „utána fog nézni” a lehetőségeknek.

1.3 Megháromszorozódott a felfüggesztett adószámok száma

A Nemzeti Adó- és Vámhivatal 2013-ban közel háromszor annyi cég adószámának felfüggesztését kezdeményezte mint 2012-ben.

³ A publikált jelentésből nem derül ki a viszonyítási alap.

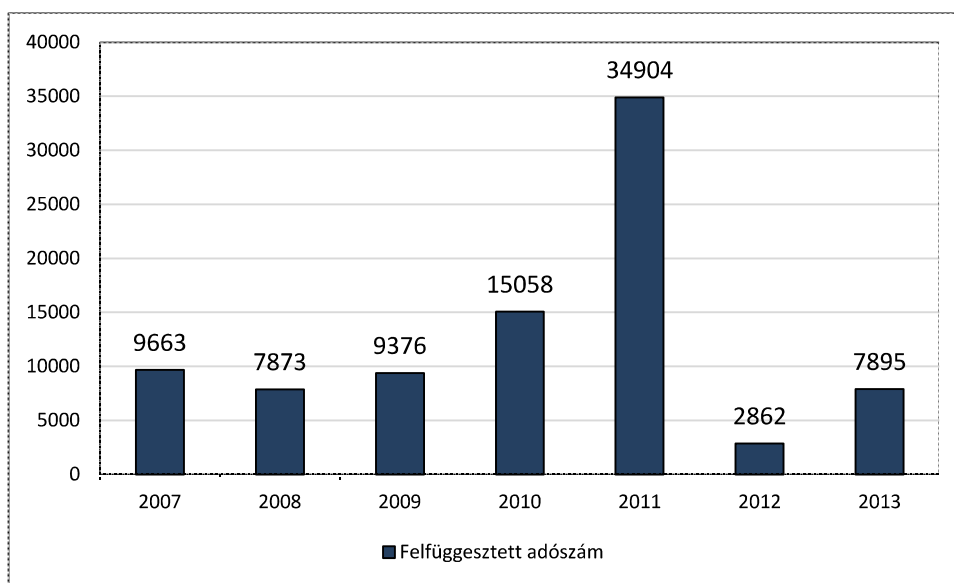
A NAV – törvényi felhatalmazás alapján – 2006 szeptembere óta él az adószám felfüggesztésnek és törlésének lehetőségével. A szankciót a feketegazdaság elleni küzdelem keretében vezették be, hogy az állami adóhatóság ki tudja szűrni a ténylegesen már nem működő, elérhetetlen cégeket. 2009 februárjától bővült azoknak az eseteknek a köre, amelyekben az adóhatóság felfüggesztéssel élhet. Míg korábban a szankciók az elérhetetlen adózók figyelmeztetésére szolgált, 2009-től a szabály már abban az esetben is alkalmazható, ha az adózó nem teljesíti bevallási kötelezettségeit. 2012-ben tovább szigorodott a szabályozás, mivel az adóhatóság felhatalmazást kapott arra, hogy felfüggesztése nélkül, azonnal törölje az adószámot. A szankcionált cég többek között nem igényelhet vissza áfát és adótúlfizetés visszatérítését sem kérheti.

2013-ban az eljárási és figyelmeztetési határidők tovább rövidültek, és a hatóság rögtön élhet az adószám felfüggesztésének lehetőségével,

Amennyiben az adózóról kiderül, hogy a székhely nem valós cím, a cég képviselőit nem jelentette be vagy hogy a bejelentett képviselő nem valós személy, a NAV törölheti is a cég adószámát és kezdeményezi a cég megszüntetését a cégbíróságnál.

Az alábbi ábrán látható, hogy a 2006 óta bevezetett szabályozás alapján 2011-ben volt a csúcspont, akkor közel 35 ezer cég adószámát függesztették fel egy év alatt – a 2009-es szigorítás hatására. Mivel a felfüggesztés lehetőségével hosszabb eljárási határidők mellett lehetett élni, felehetően ezzel magyarázható a késleltetett hatás.

3. ÁBRA: FELFÜGGESZTETT ADÓSZÁMOK

Forrás: *feketelista.hu*

A *feketelista.hu* összesítése szerint⁴ a felfüggesztések háttérében 2013-ban nagyobb részben a cégek elérhetetlensége állt, míg korábban a számviteli beszámolási kötelezettség elmulasztása miatt élt az adóhatóság a fenti eszközzel. Az elmúlt két évben összesen 37 ezer vállalkozás

⁴ <http://www.feketelista.hu/441-ezer-ceget-vizsgalt-az-adohivatal-haromszor-tobb-adoszamot-fuggesztett-fel/>

adószámát törölték. A felfüggesztett adószámok 66,4 százaléka jutott a fővárosra, míg tavaly ez az arány 53,7 százalék volt.

II. Elemzés

2.1 Cosme program: a KKV-k versenyképességének növelése

Az Európai Unió kiemelten kezeli a KKV szektor fejlesztését, amely több stratégiai dokumentumban is megjelenik. A 2014-2020-as tervezési időszak a korábban leírt víziók és stratégiai célok megvalósításának időszaka, amikor a megfogalmazott prioritások mellé forrásokat rendelnek. Az Európai Bizottság fontosnak tartja, hogy a tagállamokon keresztül elosztott források (Kohéziós és Strukturális Alapok) mellett közvetlen eszközökkel is támogassa az Európai Unió kis- és közepes vállalkozásait.

1. TÁBLÁZAT: 2014-2020 KÖZÖTTI PÉNZÜGYI ESZKÖZÖK

	Bizottság által központilag menedzselte	Tagállammal megosztott menedzsment
Kutatás-fejlesztés, innováció	Horizon2020 (3,5 milliárd EUR)	Strukturális és Kohéziós alapok alatti eszközök
Növekedés, munkahelyteremtés, társadalmi kohézió	Cosme (1,4 milliárd EUR)	
	Kreatív Európa (210 millió EUR)	
	Társadalmi innováció (192 millió EUR)	
	Erasmus (881 millió EUR)	
Infrastruktúra	CEF (Connecting Europe Facility) – még nincs költségvetés	

Forrás: The CIP programme 2007-2013 and the Cosme programme 2014-2020. Brussels, 22 January 2013. DG Enterprise and Industry.

(http://images.pie.camcom.it/f/INTERNAZIONALIZZAZIONE/materialibxl/18/18827_UCCP_2512013.pdf)

A KKV fejlesztésre szánt Cosme (Programme for Competitiveness and Small and Medium Enterprises – Program a kis- és közepes vállalkozások versenyképességéért) 1,4 milliárd eurós kerettel indul útjára 2014 és 2020 között. 2007-2013 között a hasonló célokat megfogalmazó, tulajdonképpen a Cosme elődjének számító CIP (Competitiveness and Innovation Programme – Versenyképességi és Innovációs Program) még összesen 3,6 milliárd eurós kerettel rendelkezett. Fontos azonban megjegyezni, hogy az akkori program magába foglalta a direkt innovációs programokat is. Ha össze akarjuk vetni a két időszakot, akkor a Cosme program 1,4 milliárdos keretéhez hozzá kell adnunk a Horizon2020 3,5 milliárd eurós költségvetését is.

2007 és 2013 között az EU közvetlen vállalkozásfejlesztési programjának (CIP) három programja⁵:

- Vállalkozói és Innovációs Program (EIP, 2,1 milliárd euró): vállalkozói szellemet, versenyképességet és az innovációt előmozdító intézkedés. A program a nagy növekedési potenciállal rendelkező vállalkozásokat támogatja és a kezdeti szakaszban lévő vállalkozások finanszírozási gondjait enyhítette.
- Infokommunikációs politikát támogató program (ICT-PSP, 727 millió euró): IKT fejlesztéseket finanszírozó keret.
- Intelligens energia – Európa program (IEE, 728 millió euró): energiahatékonysági fejlesztéseket támogató fejlesztések.

A CIP források az Európai Beruházási Alapon és a pénzügyi közvetítőkön (kereskedelmi bankok, kockázati tőke alapok) keresztül jutottak el a vállalkozásokhoz. 2012-es adatok szerint Magyarország az EIP programban felhasznált keret 0.7 százalékát tudta felhasználni (GIF és SMEG).

2014-et követően a fenti programok átalakultak, azokat újratervezték. A változás lényege, hogy a kutatás-fejlesztési és innovációs célokat a Horizon 2020 alá rendezték, míg a korábbi Vállalkozói és Innovációs Programból kifejezetten a KKV-k fejlesztését célzó Cosme programot hozták létre.

A Cosme programnak négy célja van:

- könnyíteni a KKV-k finanszírozási forráshoz való jutásán;
- olyan környezetet teremteni, ami kedvező a KKV-k születéséhez és növekedéséhez;
- bátorítani egy vállalkozóbarát kultúra kialakítását Európában;
- javítani az uniós vállalkozások versenyképességét;
- ösztönözni a KKV-k nemzetköziesedését.

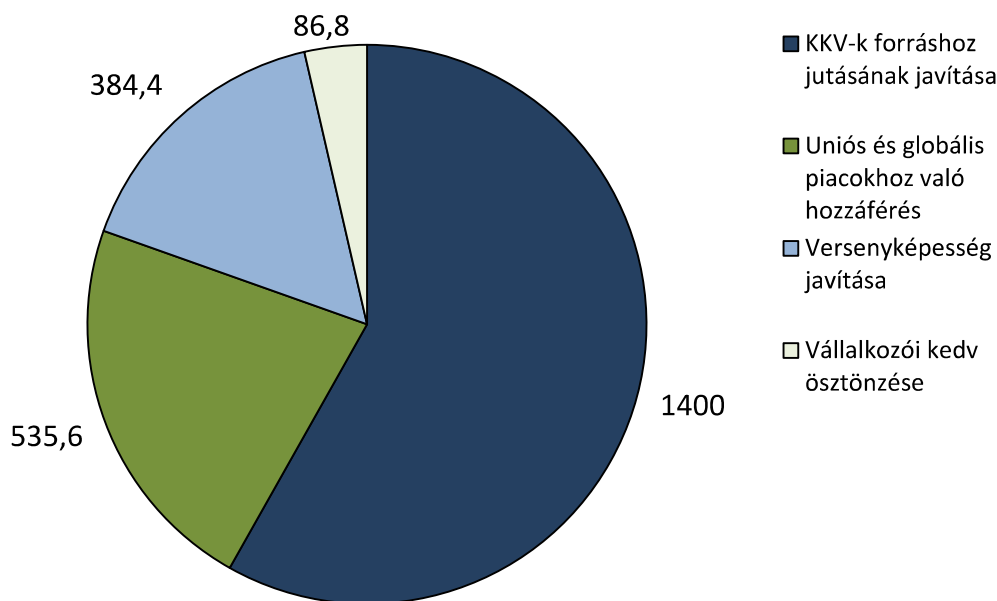
A források elosztását két szakmai szervezet támogatja. A finanszírozási kereteket az Európai Beruházási Alap (European Investment Fund – EIF) biztosítja, míg a konkrét intézkedéseket az Európai Vállalkozói Hálózat (Enterprise Europe Network – EEN) viszi közelebb a vállalkozásokhoz.

A programtól a Bizottság azt várja, hogy a KKV-k bővíteni tudják piacaikat, nő az önfoglalkoztatás és több munkahelyet teremtenek a vállalkozások és mindezek hatására nő a vállalkozások száma és a foglalkoztatási ráta Európában. Ebből kifolyólag a beavatkozások elsősorban a már működő KKV-kat, az önfoglalkoztatást választó lakosságot és a tagállamok – KKV-k működési feltételeit megkönnyítő – állami szervezeteit célozzák meg.

5

<http://www.europarl.europa.eu/document/activities/cont/201204/20120426ATT44002/20120426ATT44002EN.pdf>

4. ÁBRA: A COSME PROGRAM KÖLTSÉGVETÉSI KERETE BEAVATKOZÁSI TERÜLETENKÉNT (MILLIÓ EURO)

Forrás: The CIP programme 2007-2013 and the Cosme programme 2014-2020. Brussels, 22 January 2013. DG Enterprise and Industry.

(http://images.pie.camcom.it/f/INTERNAZIONALIZZAZIONE/materialibxl/18/18827_UCCP_2512013.pdf)

A 2014-2020 között elérhető források legnagyobb szelete, 1,4 milliárd euro a KKV-k forráshoz jutását hivatott könnyíteni. A korábbi időszaknak megfelelően az elkövetkező hét éves időszakban is kedvezményes hitelek és kockázati tőkebefektetések formájában juthatnak el a források – a pénzügyi közvetítőrendszer közbeiktatásával – a vállalkozásokhoz. A beavatkozások második legnagyobb része az uniós és globális piacokhoz való hozzáférést könnyítené. Ezt a célt a Enterprise Europe Network fejlesztése, a nemzetközi együttműködések támogatása és KKV-k külföldi jelenlétének közvetlen támogatása (pl. információs központ nyitása Kínában az exportálni szándékozó vállalkozók számára) szolgálná. A korábban megfogalmazott célcsoportok közül itt kaphatnának nagyobb szerepet a tagállamok KKV-fejlesztésben érintett szervezetei.

A versenyképesség javításán belül a legnagyobb részt a turisztikai projektek támogatására⁶ szánja a Bizottság (384 millió eurból 131 millió euro). Ezen felül elsősorban értékelések, megvalósíthatósági tanulmányok, projektek előkészítő munkálatait finanszírozná Brüsszel, melyekkel elsősorban a KKV-k működését segítő szervezeteket támogatná.

A vállalkozói kedv ösztönzésének hét éves kerete 87 millió euro – ez a teljes költségvetés 3,6 százaléka. A fiatal vállalkozókat támogató Erasmus felhívások is itt jelennének meg, de csereprogramok, jó gyakorlatok kidolgozását is támogatná a Bizottság.

⁶ A CIP még az energiahatékonysági és IKT fejlesztéseket támogatta kiemelten.

A vállalkozások közvetlen pályázati felhívások útján, az Enterprise Europe Network tanácsadói munkáján keresztül illetve a programhoz kapcsolódó pénzügyi közvetítők által kínált hitel- és garancia termékek⁷ segítségével juthatnak forrásokhoz.

A Cosme-ben jól látható egy hangsúlyeltolódás a pénzügyi eszközök irányába. A visszatérítendő, támogatott finanszírozási eszközök költségvetési kerete a korábbi tervezési időszakban még csak 1,1 milliárd eurót tett ki, míg a következő időszakban 1,4 milliárdra nőtt. Ez jelentős eltolódást jelent egy alig több mint két milliárdos programban.

A 2014-2020-as időszakra a strukturális és kohéziós alapok terhére meghirdetendő gazdaságfejlesztési operatív program (Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program⁸) nem hivatkozik a Cosme programra, holott az innovációs forrásokkal (Horizont 2020) való összhangra van utalás a dokumentumban.⁹

A GINOP prioritásai:

1. Vállalkozások versenyképességének javítása és foglalkoztatásának ösztönzése
2. Tudásgazdaság fejlesztése
3. Infokommunikációs fejlesztések
4. Természeti és kulturális erőforrások megőrzése, az örökségi helyszínek hasznosításán és az energiahatékonyság növelésén keresztül
5. Foglalkoztatás ösztönzése és a vállalati alkalmazkodóképesség fejlesztése
6. Pénzügyi eszközök és szolgáltatások fejlesztése
7. Technikai segítségnyújtás

A Cosme beavatkozási területei megjelennek a GINOP aktuális változatában is. A finanszírozási forrásokhoz való hozzáférés a 6. prioritás alatt (pénzügyi eszközök használata), a vállalkozói kedv az 5. prioritás alatt (vállalkozóvá válás ösztönzése), a versenyképesség javítása az 1. prioritásban, uniós és globális piacokhoz való hozzáférés a 2. prioritás alatt (nemzetközi együttműködések ösztönzése) jelenik meg. Ezek között inkább átfedések mint kiegészítő, egymást erősítő kapcsolatok fedezhetők fel.

⁷ A 2007-2013-as időszakban meghirdetett CIP program keretén belül a Budapest Bank, a Budapest Lízing és az Unicredit Bank kapott forrásokat (végleges adatok még nem elérhetők, de 100 alatti KKV-t sikerült így elérni).

⁸ http://www.nth.gov.hu/files/download_files/646/GazdasagfejlesztiesInnovaciosOperativProgram.pdf

⁹ „KFI szereplők közötti interdiszciplináris együttműködést erősítő beavatkozás olyan nemzeti kezdeményezések kialakulását segíti elő, amelyek a Horizont 2020 programokban is sikerrel szerepelhetnek”(48.) Azaz a K+F Versenyképességi és Kiválósági Szerződések intézkedés jó alapot adhat arra, hogy a támogatott vállalkozások sikerrel induljanak a Horizont 2020 alatt meghirdetett közvetlen brüsszeli felhívásokon.

2.2 A kormányzati ciklus KKV politikájának értékelése

2.2.1 Az értékelés módszertani alapja

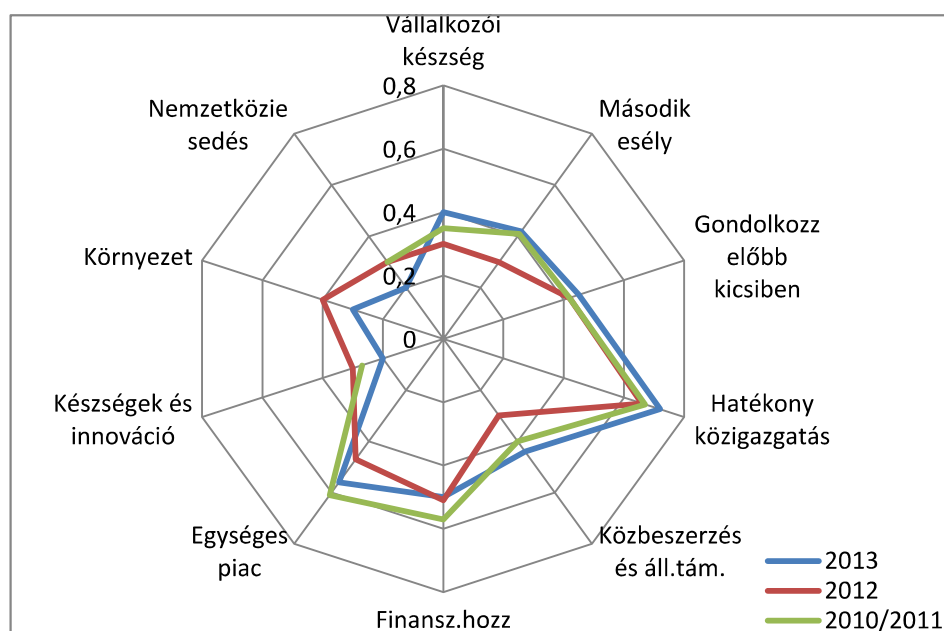
A KKV-fejlesztés területén elért eredményeket az Európai Unió Kisvállalkozási intézkedéscsomagjának tíz pontja és a Nemzeti Együttműködés Programja szerint tartjuk célszerűnek strukturálni.

Az Európai unió kis- és középvállalkozási politikáját meghatározó intézkedéscsomag (Small Business Act) tíz elvet fogalmaz meg, amelyet mind az EU, mind a tagországok KKV politikájában javasol követni:

- Olyan környezetet kell teremteni, amelyben a vállalkozók és a családi vállalkozások boldogulhatnak, és amely díjazza a vállalkozói készséget.
- Biztosítani kell azt, hogy a csődbe jutott becsületes vállalkozók gyorsan megkapják a lehetőséget az újrakezdéshez.
- A „Gondolkozz előbb kicsiben!” elvnek megfelelő szabályokat kell alkotni.
- A közigazgatási rendszereknek meg kell felelniük a KKV-k szükségleteinek.
- A szakpolitikai eszköztárat hozzá kell igazítani a KKV-k szükségleteihez: meg kell könnyíteni a kkv-k részvételét a közbeszerzési eljárásokban, és jobban ki kell használni a kkv-k állami támogatásának lehetőségeit.
- Meg kell könnyíteni a KKV-k finanszírozáshoz jutását, továbbá olyan jogi és üzleti környezetet kell teremteni, amely támogatja a kereskedelmi tranzakciókhoz kapcsolódó fizetések időben történő teljesülését.
- Segíteni kell a KKV-kat abban, hogy nagyobb mértékben élvezhessék az egységes piac nyújtotta előnyöket.
- Elő kell segíteni a KKV-k szaktudásának fejlesztését és az innováció valamennyi formáját.
- Lehetővé kell tenni a KKV-k számára, hogy a környezetvédelmi kihívásokat üzleti lehetőségekké alakítsák.

A felsorolt elvekhez komplex indikátor-rendszert dolgozott ki a Bizottság, ami lehetővé teszi, hogy a tagállamok törekvései mérhetőek legyenek. A 2013-as (mellyel a 2013. decemberi jelentésünkben részletesebben is foglalkoztunk) felmérés szerint több területen is javulás figyelhető meg, a KKV-k innovációs teljesítménye és a nemzetköziesedés mutatóiban viszont elmaradások tapasztalhatók.

5. ÁBRA: MAGYARORSZÁG SBA-PROFILJÁNAK VÁLTOZÁSA

Forrás: SBA Fact Sheet Hungary, 2013

A Nemzeti Együttműködés Programjában¹⁰ a következő – KKV-fejlesztéshez köthető – „beavatkozási területek” határozhatók meg:

- munkahelyteremtés (1.1 fejezet);
- kiemelt szerep: építőiparnak, mezőgazdaságnak, turizmusnak, kreatív iparágaknak, innovációnak és K+F-nek (1.1 fejezet);
- adminisztratív terhek csökkentése (1.2 fejezet)
- fizetési határidők csökkentése (1.3 fejezet)
- építőipar beindítása (1.4 fejezet)
- közbeszerzési fordulat végrehajtása (1.6 fejezet)
- vállalkozásbarát önkormányzatok (1.10 fejezet)
- uniós források gyors és egyszerű felhasználását (1.10 fejezet)
- keleti nyitás, Kárpát medence régió (1.13 fejezet)
- együttműködési megállapodás érdekképviselletekkel (versenyképes adók, tőketársaságok létrehozása, termelés prioritása, közbeszerzés, EU-s források növelése KKV-k számára, öröklés illetékmentessége).

A fenti felsorolások alapján a két dokumentumból az alábbi nagyobb tématerületeket határoztuk meg.

¹⁰

<http://www.kormany.hu/download/c/27/10000/a%20nemzeti%20egy%C3%BCttm%C5%B1k%C3%B6d%C3%A9s%20programja.pdf#!DocumentBrowse>

	Nemzeti Programja	Együttműködős	Kisvállalkozói intézkedéscsomag
Finanszírozáshoz való hozzáférés	Uniós források egyszerű felhasználása	gyors és	Finanszírozáshoz jutás megkönnyítése
	EU-s források növelése		részben Közbeszerzések és állami támogatás
Szabályozási és adózási környezet	Adminisztratív csökkentése	terhek	Második esély Gondolkozz előbb kicsiben
	Fizetési határidők csökkentése		Hatékony közigazgatás
	Közbeszerzési végrehajtása	fordulat	részben Közbeszerzések és állami támogatások
	Vállalkozásbarát önkormányzatok		
	Öröklés illetékmentessége		
	Versenyképes adók		
Piac-szerzés, közvetlen támogatása	Kiemelt ágazatok		Készségek és innováció
	Keleti nyitás, Kárpát medence régió		Vállalkozói készségek
	Termelés prioritása		Egységes piac
			Nemzetköziesedés
			Környezet

Forrás: saját szerkesztés

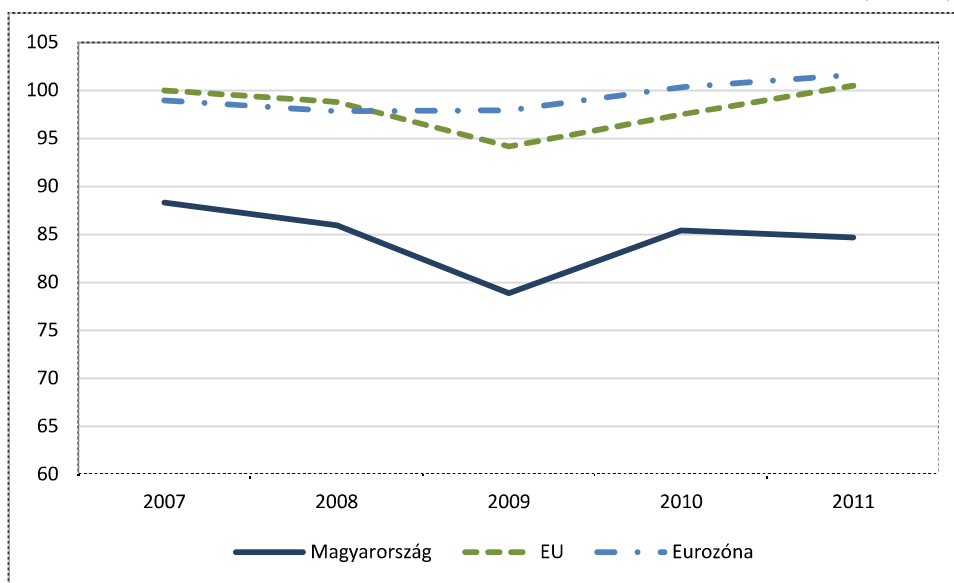
Ebben a hónapban a Finanszírozási forrásokhoz való hozzáférést tekintjük át részletesebben, míg a következő hónapban a szabályozási környezet illetve a növekedés közvetlen támogatása tárgykörben foglaljuk össze a kormányzati ciklus legfontosabb lépéseit.

2.2.2 Finanszírozáshoz való hozzáférés

A gazdasági válság elmélyülése jelentősen felülírta a korábban megfogalmazott célokat. A KKV-k forráshoz jutása sokkal nehezebbé vált 2008-at követően. A forráshoz jutásban a pénzügyi válságot megelőzően is mutatkoztak feszültségek (pénzügyi szektor eleve kockázatosabbnak ítéli a KKV szektort, a KKV-k felkészületlenebbek a forrás-bevonás folyamatában, hazai és uniós

források elérhetősége túlságosan bürokratikus), de ezek az akadályozó tényezők 2009-et követően továbbiakkal bővültek, illetve elmélyültek.

6. ÁBRA: KKV-K FINANSZÍROZÁSI FORRÁSHOZ JUTÁSÁT MÉRŐ INDEX (SMAF)

Forrás: <http://ec.europa.eu/enterprise/policies/finance/data/enterprise-finance-index/situations-in-member-states/hu/>

A KKV-k a válságot követően kiszolgáltatott helyzetbe kerültek. A hitelkínálat csökkent egyrészt a kereskedelmi bankok növekvő óvatossága miatt (profiltisztítási törekvések), másrészt a legtöbb tagállam – köztük Magyarország is – a pénzügyi szabályozás szigorításával válaszolt a válságra, ami ugyancsak visszafogta a kínálatot.

A hitelkínálat szűkülése mellett a hitelkereslet is visszaesett. A vállalkozások piaca zsugorodott, jövedelmezőségük csökkent, beruházási terveiket elhalasztották.¹¹ A GDP-hez viszonyított beruházási ráta a 2000-es évek elejére jellemző 25 százalékos szintről először lassan, majd a válságot követően gyorsuló ütemben csökkent 17 százalék alá¹². A nagyvállalkozásoknál (250 fő feletti) nagyobb volt a visszaesés, de gyorsabb a felzárkózás. A KKV szektorban ugyanakkor jóval elnyújtottabban éreztette a válság a hatását, a 2011-re vonatkozó adatokban még nem lehetett látni a javuló tendenciát. 2011-ben már enyhe növekedés volt megfigyelhető a KKV szektor beruházási aktivitásában, ami 2012-ben folytatódott. A beruházó vállalkozások aránya azonban továbbra is 40 százalék alatt volt, miközben 2008-ban még 41,6 százalékon állt a mutató.

Az Európai Bizottság a pénzügyi közvetítő rendszerben rejlő fékek felszámolását, a KKV-k és a hitelnyújtók közti jobb együttműködés intézményi kereteinek kidolgozását sürgette a tagállamok

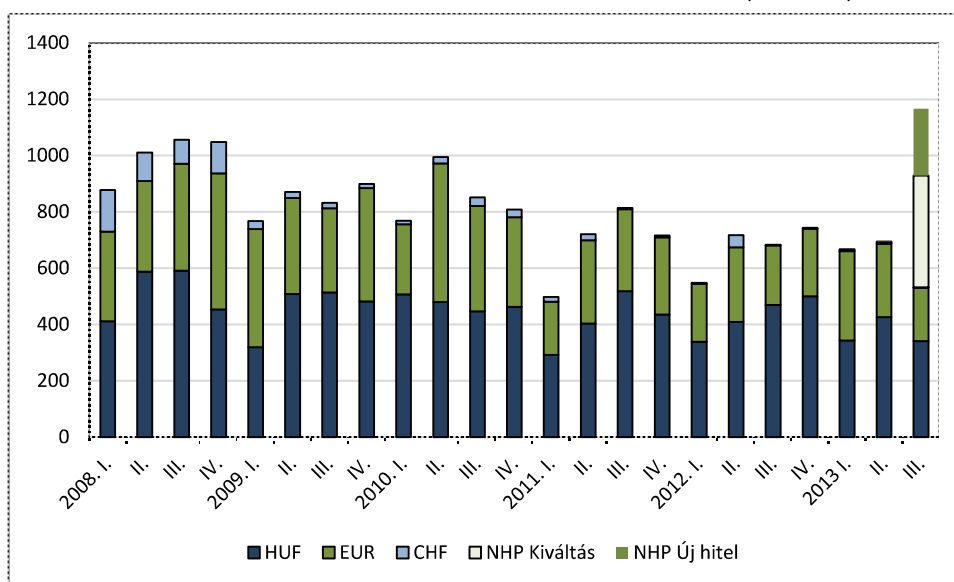
¹¹ Erről részletesebben lásd a 2013. júliusi számot.

¹² http://www.mnb.hu/Root/Dokumentumtar/MNB/Kiadvanyok/mnbhu_mnbszemle/mnbhu-msz-201301/martonosi.pdf

számára.¹³ Magyarországon azonban az uniós források „felpörgetése” mellett az MNB Növekedési Hitelprogramja segített a KKV-k forrás-éhségén.

A Növekedési Hitelprogram keretében több mint 700 Milliárd forint értékben kötöttek hitelszerződéseket, a jegybank pedig tavaly a program folytatásáról döntött. A program egyértelmű fordulatot hozott a KKV hitelezésben, a vállalati hitelállomány növekedésnek indult.

7. ÁBRA: ÚJ KIHELYEZÉSEK A VÁLLALATI SZEGMENSZBEN (MRD FT)

Forrás: MNB

A Hitelprogrammal szemben elhangzó érvek elsősorban a makrogazdasági kockázatokra hívják fel a figyelmet, hiszen a program harmadik pillére nyomán (devizacsere) csökken az MNB devizatartaléka. A KKV-fejlesztésre vonatkozó észrevételek az alábbiakban foglalhatók össze¹⁴:

1. A Növekedési Hitelprogram második szakaszában szűkül a potenciálisan bevonható KKV-köre, a vállalati hitelállomány növekedése lassabb lesz.
2. A kereskedelmi bankok az első körben elsősorban profiltisztításra használták a forrásokat, új hitelek (ezzel új beruházások) nehezebben indulnak be – ezt jelzik a beruházási adatok.
3. A program – piaci jelzések alapján – csökkentette más, támogatott hitelek vonzerejét. A Jeremie hitelek közvetítői szerint az uniós forrásból finanszírozott kedvezményes visszatérítendő eszközök iránti kereslet csökkent.

Különösen az utolsó pontra hívjuk fel a figyelmet. A KKV-k finanszírozásában szükség van egy olyan forrástérképre, ami nem csak a vállalkozások számára nyújt egy könnyen elérhető internetes felületen tájékoztatást a szóba jöhető külső forrásokról, hanem a KKV-fejlesztést koordináló intézményeknek is képet ad a párhuzamosan futó programokról. Ezzel elkerülhetők az átfedések és növelhető a programok eredményessége.

¹³

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A7-2013-0001+0+DOC+XML+V0//HU>

0001+0+DOC+XML+V0//HU

¹⁴ Ezekről részletesebben a korábbi havi jelentésekben írtunk.

Az uniós források kifizetése – részben a hét éves ciklus végének közelsége miatt – az elmúlt években felpörgött. Míg 2008-ban 161 milliárd forint volt az éves kifizetés, 2013-ban már megközelítette az 1500 milliárd forintot az egy év alatt kifizetett uniós támogatás. A gazdaságfejlesztési felhívások tapasztalatairól a KPMG 2013-ban készített értékelését¹⁵. A jelentés legfontosabb megállapításai:

- javasolt az elérhető, állami és uniós források teljes körű forrástérképének elkészítése és stratégiai jellegű áttekintése;
- a pénzügyi eszközökhöz kapcsolódóan a konstrukcióban részt vevő vállalatok, illetve a közvetítő intézmények számára nyújtott további tanácsadás, oktatás támogatása javasolt;
- a következő ciklus hitel és garancia arány allokációs tervének kialakításakor célszerű a teljes KKV hitelezéssel foglalkozó hitelintézeti kört megkérdezni a garancia termék vonatkozásában a piac olcsó-forrás igényét illetően.

A visszatérítendő támogatások legnagyobb szeletét lefedő Jeremie program uniós szinten is sikeresnek bizonyult az elmúlt hét éves időszakban. A hitel-, garancia- és kockázati tőke programok iránt is jelentős kereslet mutatkozott. A Növekedési Hitelprogram ugyanakkor mérsékelte ezen termékek iránti érdeklődést. A hazai forrásból finanszírozott kedvezményes eszköz tehát egy uniós forrásból finanszírozott pénzügyi termék versenytársa lett.

A 2014-2020-as tervezési időszakban a gazdaságfejlesztésre szánt források a teljes keret 60 százalékát teszik ki, így a Nemzeti Együttműködő Programjában fent megfogalmazott elvárás is teljesülni látszik.

2012-ben emelkedett a hazai közbeszerzési eljárásokon sikeresen induló KKV-k aránya. Az NFM közlése szerint a nemzeti eljárásrendben lebonyolított tenderek 90 százalékán hazai KKV-k nyertek az elmúlt évben. Ebben nagy szerepet játszott a szabályozás KKV-k számára kedvezőbb változtatása. Az Európai Bizottság KKV jelentése szerint (SBA Fact Sheet, 2012) a KKV részesedése az odaítélt közbeszerzési szerződések teljes összegéből meghaladja az uniós átlagot. Elmaradásunk két kapcsolódó területen van. Egyrészt a hatóságok (ide értve most a közbeszerzésre kötelezett ajánlatkérőket) átlagos fizetési késedelme magasabb az átlagos értéknél, másrészt az elektronikus beszerzések elérhetősége alacsony.

15

http://palyazat.gov.hu/download/48260/P%C3%A9nz%C3%BCgyi_eszk%C3%B6z%C3%B6k_%C3%89rt%C3%A9kel%C3%A9si_jelent%C3%A9s.pdf

3. TÁBLÁZAT: KKV-K ÁLTAL ELYNERT ELJÁRÁSOK ARÁNYA (%)

	KKV-k által elnyert eljárások számának aránya az összes eljárás százalékában	KKV-k által elnyert eljárások számának aránya a közbeszerzések összértékének százalékában
2001	65,4	59,0
2002	65,7	46,8
2003	64,9	54,1
2004	72,5	46,1
2005	66,9	41,0
2006	67,4	34,4
2007	71,4	34,2
2008	70,8	39,1
2009	74,0	39,1
2010	79,3	47,8
2011	80,5	41,7
2012	79,2	34,5

Forrás: Közbeszerzések Tanácsa éves beszámolók

Összefoglalva elmondható, hogy a pénzügyi válság elmélyítette a KKV-k külső forrás-bevonásában korábban is fellelhető problémákat, illetve újakkal gazdagította. A Növekedési Hitelprogram egyértelmű eredménye, hogy nőtt a vállalati hitelállomány.

A jövőben három területen szükséges további beavatkozás. Forrástérkép elkészítése elengedhetetlenül fontos a szerteágazó finanszírozási lehetőség koordinációs szintű áttekintéséhez. Másrészt a piaci pénzügyi közvetítő rendszer motivációs tényezőinek és kockázatkezelési mechanizmusainak pontosabb feltérképezésére van ahhoz szükség, hogy azok hatékonyan tudjanak részt venni a visszatérítendő uniós források felhasználásában. Végül továbbra is fontos a KKV szektor tanácsadói támogatásának kiépítése, amivel sikeresen tudnak külső forrást bevonni.